

2004-11-25

LS 0409-1764

Landstingsstyrelsen

Yttrande över Alkoholinförelutredningens delbetänkande Var går gränsen? (SOU 2004:86)

Föredragande landstingsråd: Birgitta Sevefjord

ÄRENDET

Socialdepartementet har berett landstinget möjlighet att yttra sig över Alkoholinförelutredningens delbetänkande Var går gränsen?

FÖRSLAG TILL BESLUT

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Socialdepartementet enligt hälso- och sjukvårdsutskottets förslag.

Ingela Nylund Watz

Birgitta Sevefjord

Anders Lönn

Bilagor

1. Sammanfattning
2. Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

2004-10-13

2004-11-25

LS 0409-1764

Reviderad 2004-12-02

ÄRENDET OCH DESS BEREDNING

Socialdepartementet har berett landstinget möjlighet att senast den 15 december 2004 yttra sig över Alkoholförselutredningens delbetänkande Var går gränsen?

En sammanfattning över betänkandet bifogas (bilaga).

Utskottsbehandling

Hälso- och sjukvårdsutskottet har den 16 november 2004 föreslagit landstingsstyrelsen besluta att avge följande yttrande.

”Alkoholkonsumtionen har ökat mycket kraftigt sedan mitten av 1990- talet. Andelen som behandlas för missbruk av alkohol ökar. En fortsatt ökning av alkoholkonsumtionen skulle få mycket allvarliga konsekvenser för samhället och leda till en ytterligare försämrad folkhälsa.

Riskerna och konsekvenserna av ökad alkoholkonsumtion är många. Det riskerar bland annat leda till ökat ungdomsfylleri och rattfylleri, fler tonårsgraviteter, samt fler unga flickor som blir utsatta för våld och sexuellt utnyttjade. Risken är att våldet i hemmen – som redan idag är ett stort folkhälsoproblem för kvinnor och barn – blir än mer utbrett. Ekonomiskt skulle en kraftigt ökad alkoholkonsumtion betyda ökade samhälleliga kostnader. Enbart i Stockholms län beräknas de totala samhälliga kostnaderna för alkoholen uppgå till 37 miljarder kr 2003.

Det finns en tydlig koppling mellan pris/tillgänglighet och konsumtion. Lägre priser förväntas föranleda en ökad konsumtion. Detta måste dock vägas mot behovet av att Systembolagets roll som social skyddsfaktor inte undergrävs av ökad införsel och smuggling från utlandet. Det är viktigt att alkoholpolitiken inte urvattnas på ett sådant sätt så att den bidrar till fler mänskliga tragedier och ökade samhällskostnader. Staten måste därför även fortsättningsvis bedriva en socialt ansvarstagande alkoholpolitik. Det kräver en väl avvägd balansgång mellan å ena sidan hälsoeffekter av en skattesänkning på alkoholen och å andra sidan behovet av att bevara Systembolagets alkoholpolitiska uppdrag som socialt ansvarstagande försäljare utan privat vinstintresse.

Regeringen uppmanas att arbeta aktivt inom EU för att förändra alkoholpolitiken och lyfta folkhälsoperspektivet i alkoholfrågorna inom EU. Utredningens förslag som gäller ökad kontroll av införsel och vidareförsäljning, informationsinsatser samt att verka för att inom EU för varningstexter tillstyrks.”

2004-11-25

LS 0409-1764

Reviderad 2004-12-02

M-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att föreslå landstingsstyrelsen besluta att bifalla delbetänkandet, att avge följande yttrande.

”Alkoholinförselutrednings delbetänkande har vissa brister. För det första borde en skattesänkning ha gjorts för flera år sedan. För det andra bör skatten på vin och öl sänkas minst lika mycket. När skatten på spritdrycker ensidigt sänks är risken stor för att konsumtionen av sprit ökar på bekostnad av lättare alkoholdrycker. För det tredje är visserligen utredningens förslag ett steg i rätt riktning, men skatten på alkohol bör sänkas mer än vad utredaren föreslår.

Moderaterna välkomnar skärpta lagar mot illegal alkoholhantering. Det är välkomna förändringar, även om det går att fråga sig hur lagarna kommer att efterlevas i ett land där rättsväsendet under många år har urholkats.

Någon folkhälsofunktion fyller inte monopolet och de höga skatterna när svenskarna kan åka utomlands för att hamstra. Sannolikt har många tillgång till mer alkohol hemma än de skulle ha haft om den svenska alkoholpolitiken anpassats till verkligheten i andra EU-länder. Till folkhälsoaspekten kan läggas att den svarta marknaden har öppet dygnet runt, alla dagar, utan ålderskontroll. Det är det verkliga hotet mot folkhälsan.”

Fp-ledamöterna reserverade sig.

”Alkoholkonsumtionen har ökat i Sverige under senare år. Sedan år 1996 har konsumtionen av alkohol ökat med 29% och uppgår nu till 10,3 liter per invånare och år. Män dricker dubbelt så mycket som kvinnor. Männens konsumerar 14 liter ren alkohol per vuxen. För båda könen är konsumtionen högst i början av 20-års åldern.

De alkoholrelaterade problemen har en betydande utbredning i befolkningen. Risken för problem för den enskilde ökar med en större konsumtion. Belastningen på sjukvården blir dessutom större när det gäller akuta och långsiktiga skador. Missbruket av alkohol är vårt största sociala problem och innebär ett stort hot mot folkhälsan. Samhällets kostnader för alkoholmissbruk är höga.

För att minska alkoholkonsumtionen i Sverige är det viktigt att påverka regelverket inom EU. Särskilt viktigt är det att arbeta för att minska införselkvoterna d v s hur mycket alkohol den enskilde fritt får föra in i landet. Då skulle även den olagliga vidareförsäljningen kunna minska. Omfattande åtgärder måste vidtas för att kraftigt reducera den illegala försäljningen av sprit direkt från lastbilar och i närbutiker. Det är dessutom viktigt att hitta en gemensam strategi inom EU för att minska alkoholens skadeverkningar. Höjda minimiskatter på alkohol inom EU behövs. De folkhälsomässiga konsekvenser av en hög alkoholkonsumtion bör lyftas fram inom EU.

2004-11-25

LS 0409-1764

Reviderad 2004-12-02

Det finns en risk för att spritskatten behöver sänkas för att gränshandeln med sprit från andra länder främst från EU ska kunna minska. Det bör övervägas om sänkningen kan göras tillfällig. Hur stor sänkningen av spritskatten behöver vara måste noga övervägas. Målet måste vara att huvuddelen av distributionen av sprit ska ske under ordnade former i Sverige genom Systembolaget där en fungerande kontroll av köparens ålder kan upprätthållas. Detta är en viktig del för att kunna motverka skadeverkningar av alkoholen. Idag svarar Systembolaget för ungefär en tredjedel av distributionen av sprit. Denna andel måste öka. Kraftfulla åtgärder behövs för att minska smugglingen och langningen till främst ungdomar. En viktig del för att minska alkoholpåverkade i trafiken är krav på alkolås i bilar.”

Kd-ledamotens reserverade sig till förmån för landstingsdirektörens tjänsteutlåtande.

”Alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat med 30 procent efter Sveriges inträde i EU. En sänkning av spritskatten med fyrtio procent i enlighet med utredarens förslag kommer att leda till en ytterligare ökning av alkoholkonsumtionen. Det mål som satts upp i den nationella handlingsplanen att alkoholkonsumtionen ska ha minskat vid utgången av år 2005 kommer inte att uppfyllas. Konsekvenserna av konsumtionsökningen är att den alkoholrelaterade sjukligheten samt olyckor och våldsbrott som sammanhänger med alkoholbruk kommer att öka. Redan idag är missbruket av alkohol vårt största sociala problem och en fortsatt ökning kommer att förvärra situationen ytterligare och innebära ett hot mot folkhälsan. Den ökade konsumtionen innebär en stor belastning för den redan ansträngda missbrukarvården och övrig sjukvård liksom för kommunerna. Ur folkhälsosynpunkt avstyrks således förslaget om sänkta spritskatter.”

V- och mp-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt tilläggsförslag att avstyrka förslag i delbetänkandet om sänkning av alkoholskatten och lät som särskilt uttalande anteckna följande.

”Den kraftigt ökade alkoholkonsumtionen med 29 procentig ökning från 1996 till 2003 visar på att detta är ett av de primära hoten mot folkhälsan i dagens Sverige. Preventiva åtgärder är ett måste för vårt samhälle och för folkhälsan.

En sänkning av alkoholskatten är någonting som Miljöpartiet de Gröna och Vänsterpartiet i Stockholms läns landsting ställer sig ytterst tveksamma till.

En eventuell sänkning av alkoholskatten förutsätter att en långsiktig strategi tas fram redan innan eventuella sänkningar genomförs och att flera olika instrument finns utvecklade för att ersätta skatternas förebyggande effekter och motverka en ökning av alkoholrelaterade skador.

Erfarenheter från andra länder som förändrat sin alkoholpolitik genom sänkning av skatten är att konsumtionen ökar och därmed även de alkoholrelaterade skadorna. Vården måste

2004-11-25

LS 0409-1764

Reviderad 2004-12-02

därför öka sina förebyggande insatser men också öka antalet slutenvårds- och öppenvårdsplatser.

Förändringarna i samhället ställer allt högre krav på att ett större egenansvar måste utkrävas av medborgarna när det gäller hälsa och närmiljö.

Medvetenheten hos medborgarna måste öka när det gäller alkoholrelaterade skador, våld och brott. Hur alkoholkonsumtionen har en direkt påverkan på närstående och andra som befinner sig i närmiljön måste uppmärksammas. Allt ifrån hur alkohol påverkar våld, brott, olyckor och den sociala påverkan alkoholkonsumtionen har ur bl.a. ett barns- och andra familjemedlemmars perspektiv.

Det preventiva arbetet måste ändra inriktning till att bli ett arbete med ett befolkningsperspektiv på samhällsnivå med inriktning på policyarbete och tillgänglighetsfrågor. Man måste belysa riskfaktorer och skyddsfaktorer på individnivå, gruppnivå och samhällsnivå och kombinera insatserna på alla nivåer. Redan nu bör mobiliseringen av föräldrar/familjen starta bl.a. genom att utveckla informationen kraftigt på MVC-, BVC- och primärvårdsnivå.

Ett exempel på folkhälsoarbete är det som startar redan på krogen, när det gäller att reducera olycksfall och våld. Genom utbildning och policyarbete kan servering till minderåriga och överservering motverkas.

En satsning på förebyggande pedagogiska insatser måste ske i skolan. För att nå barn- och ungdomar måste pedagogiken vara upplevelsebaserad och innefatta olika hälsoprojekt som berör ungdomarna. T.ex. kan ungdomsmottagningarna utveckla kompetens om interaktiva pedagogiska metoder och arbeta förebyggande i närområdet med frågor om såväl alkohol, droger och rökning som sexvanor.”

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 13 oktober 2004 bifogas (bilaga).

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 25 november 2004.

Reservation anfördes av ledamöterna Birgitta Sevefjord (v) och Bengt Cedrenius (mp) till förmån för sitt tilläggförslag i hälso- och sjukvårdsutskottet att avstyrka förslag i delbetänkandet om sänkning av alkoholskatten.